

Kontaktperson
Miljöavdelningen
Nils Carlsson
010-2241284
nils.carlsson@lansstyrelsen.se

Miljö- och energidepartementet
m.registrator@regeringskansliet.se
lina.oskarsson@regeringskansliet.se

Underlag för genomförande av EU-förordning om invasiva främmande arter

Ert diarienumr M2015/2406/R

Övergripande synpunkter

Invasiva främmande arter är ett allvarligt hot mot biologisk mångfald, agrara näringar och människors hälsa. Vi välkomna därför implementeringen av EU – förordningen och de kommande nödvändiga förändringarna i miljöbalken som gör det möjligt för Sverige att följa EU-förordningen.

Många av förslagen, såsom den nationella ansvarfördelningen, tankarna kring införande av sanktioner för överträdelser av EU-förordningen och förslag på övervakningssystem är väl genomtänkta medan den delen som handlar om framtida konkreta åtgärder behöver utvecklas betydligt mer.

Förebyggande arbete

Det mest kostnadseffektiva är att arbeta förebyggande. Har en invasiv främmande art etablerat sig i ett land är det i regel mycket svårt och

kostnadskrävande att utrota den. Här behövs en betydande informationsinsats, både till allmänheten och till verksamheter som utför planteringar i det offentliga rummet, vägrenar och banvallar. Fortfarande planteras ett stort antal främmande arter som är invasiva av kommunernas gatukontor, av trafikverket och andra skattefinansierade aktörer (t.ex. vresros, lupiner och robinia) Dessa arter bekämpas med hjälp av skattepengar i naturreservat och nationalparker, eller t.o.m. nationellt om de arterna blir upptagna på unionslistan eller den nationella listan. Informationen behöver kompletteras med ändringar i miljöbalken gällande försiktighetskrav och sanktioner. Om det man planterat börjar sprida sig invasivt, oavsett om arten är på unionslistan/nationella listan eller inte borde den som planterat arten bekosta bekämpningen enligt ”polluter pays-principen”. Det är även rimligt att markägare som har planterat främmande arter på sin mark som börjar sprida sig invasivt har ett ansvar för att ta bort dessa.

Unionslistor och nationella listor

Det är svårt att bedöma hur stora resurser olika aktörer kommer att behöva lägga på arbetet mot invasiva arter innan listorna är klara. Listorna är dock en ”lägsta nivå” för att följa EU förordningen och inte någon garanti för att skadliga invasiva arter inte får fäste i landet. Redan idag bekämpas en lång rad arter i olika EU-länder utan dessa listor. Ett bekymmer som framkommit under arbetet med listorna är att en del länder som har stora populationer av en invasiv och svårbekämpad art inte vill se att denna art förs upp på unionslistan då detta kommer att leda till stora bekämpningskostnader för landet i fråga. Det är därför viktigt att lära av den internationella erfarenheten och forskningen som klart visar att en art som dyker upp på ett begränsat område och som visat sig vara invasiv och skadlig på andra platser ska bekämpas direkt om detta ska vara möjligt eller åtminstone, ekonomiskt försvarbart. Här krävs flexibilitet och handlingskraft även om en skadlig art inte skulle vara med på nationella eller unionslistor. Att välja att snabbt stoppa en nyetablering kan vara mycket effektivare än att lägga årliga insatser på arter som har etablerat sig i stora delar av landet.

Bekämpning

Länsstyrelsen föreslår få en central roll i arbetet mot invasiva främmande arter. Trots att vi inte vet vilka arter som kommer ingå i unions listor och

nationella listor eller vilka åtgärder som kommer ingå i de handlingsplaner som ska tas fram för de beslutade arterna förutser vi en kraftig kostnadsökning för länsstyrelserna som inte går att täcka inom befintliga ramar. Länsstyrelsen Skåne finner det angeläget att 1:3 anslaget i samband med aviserad utökning till budgetår 2016 även kommer att kunna användas för arbete med invasiva arter. Vi tror dock inte att aviserad fördelning (2-3% av anslaget) kommer att vara tillräckligt i förhållande till behovet.

Ska arbetet sedan bli tids- och kostnadseffektivt bör personer på varje länsstyrelse utbildas i konkreta bekämpningsåtgärder. Här behövs både kunskap och konkreta verktyg och det vore lärorikt att titta närmare på hur sådana "insatsstyrkor" arbetar redan idag i England, Australien, Nya Zeeland och USA. För att det praktiska utrotningsarbetet ska bli framgångsrikt är det också viktigt att Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten sammanställer och sprider de metoder som fungerar.

Ett flertal kommuner arbetar redan med invasiva främmande arter och åtgärder mot dessa. Det bör framgå tydligare att de bör involveras i åtgärdsarbetet, i tillsyn och att de ska kunna föreslå arter av regional betydelse. Det behövs även ett förtydligande om hur resurser ska fördelas vid delegering av arbete till kommuner.

Det är viktigt att Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten inte bara tar emot anmälningar om tidig upptäckt, utan även har ansvar att informera berörda om upptäckten. För att få till snabba åtgärder är det avgörande att berörda tidigt får vetskap om upptäckten och snabbt kan sätta in åtgärder.

Länsstyrelsen ser svårigheter med förslaget att länsstyrelsen ska ha ansvar för att avliva invasiva främmande arter som hålls som husdjur. Länsveterinärer har inte själva möjligheten att avliva djur och behöver i så fall lägga ut uppdraget på annan kliniskt verksam veterinär. Det är oklart vilken kompetens som behövs för att utföra dessa avlivningar så länge inte listan med arter är beslutad. Det är då bättre att länsstyrelsen kan besluta om avlivning och att djurets ägare får kontakta veterinär och bekosta avlivningen och sedan skicka in ett intyg på att detta är gjort till länsstyrelsen.

Övervakning

Sverige har beslutat om ett nationellt miljöövervakningsprogram för främmande arter i marina miljöer. Även för land och sötvattensmiljöer

behövs ett samlat program för övervakning av främmande arter. Det finns också ett uttalat behov av ett nationellt register för alla invasiva arter. ArtDatabanken har på uppdrag av Naturvårdsverket utvecklat en webbportal åt Nobanis – European Network on Invasive Alien Species. Nobanis (<https://www.nobanis.org/>) är en webbportal med information om invasiva främmande arter i norra Europa. Portalen uppdateras kontinuerligt av representanter för deltagande länder (i Sveriges fall av personal på Naturvårdsverket). Samtidigt har länsstyrelsen i Värmland har, tillsammans med HaV och Göteborgs Universitet, tagit fram en webbapp ("Rappen") för inrapportering av limniska och marina arter. Rappen funkar på iPhone, android, surfplattor och datorer och riktar sig i första hand till den allmänhet som idag inte använder sig av artportalen – men som ändå kan göra viktiga artfynd. De rapporter som kommer in valideras av olika experter på GU, SLU och NRM och läggs sedan in i artportalen. Under sommaren körs ett första test av Rappen och fokus i första vändan är framförallt på främmande arter såsom ullhandskrabba, svartmunnad smörbult och signalkräfter.

För att säkerställa den nödvändiga överblicken och en effektiv, samordnad bekämpning måste informationen om invasiva arter finnas samlad hos en nationell datavärd.

Annelie Johansson
Miljödirektör

Nils Carlsson
Vilthandläggare